

EN HVERDAG MED AFSAVN

EN UNDERSØGELSE AF ØKONOMISKE AFSAVN OG TRIVSEL BLANDT UDSATTE BØRNEFAMILIER

I løbet af det sidste halve år er inflationen og energipriserne steget markant i Danmark og EU¹. Røde Kors er i kontakt med udsatte børnefamilier over hele landet, og modtog i 2022 markant flere ansøgninger om økonomisk støtte fra familierne.²

Denne undersøgelse afdækker materielle afsavn, mistrivsel og ensomhed blandt de familier, der modtager økonomisk støtte via Røde Kors.

Undersøgelsen viser blandt andet, at:

24 % af familierne har undladt at give børnene nødvendige måltider, fordi der ikke var råd

56 % af forældrene svarer, at deres børn har undladt at deltage i sociale arrangementer, fordi der ikke var råd

49 % af forældrene er i stor risiko for stress eller depression – en lige så stor andel oplever svær ensomhed

OM UNDERSØGELSEN

Spørgeskemaundersøgelsen er baseret på svar fra 623 forældre, der har fået økonomisk støtte fra Røde Kors målrettet børns fritidsaktiviteter eller sociale begivenheder. Svarprocenten er 60 %.

Familierne deltager i en social aktivitet i Røde Kors og har fået økonomisk støtte på grund af et begrænset økonomisk råderum.

Forældrene i undersøgelsen beskriver, hvordan den økonomiske situation påvirker dem og deres børn. Her beskriver en mor til to, hvad det betyder, de må undvære, og hvordan det påvirker hende som forælder, når der ikke er råd til sociale arrangementer og mad:

“Man bliver negativ og meget følelsesladet, når man må sige til børnene, at de ikke kan komme til fødselsdag, og at man nærmest ikke har råd til mad. Man bliver rigtig flov og ked af sin situation.” (mor til to børn)

¹ <https://www.dst.dk/da/Statistik/nyheder-analyser-publ/nyt/NytHtml?cid=39935>

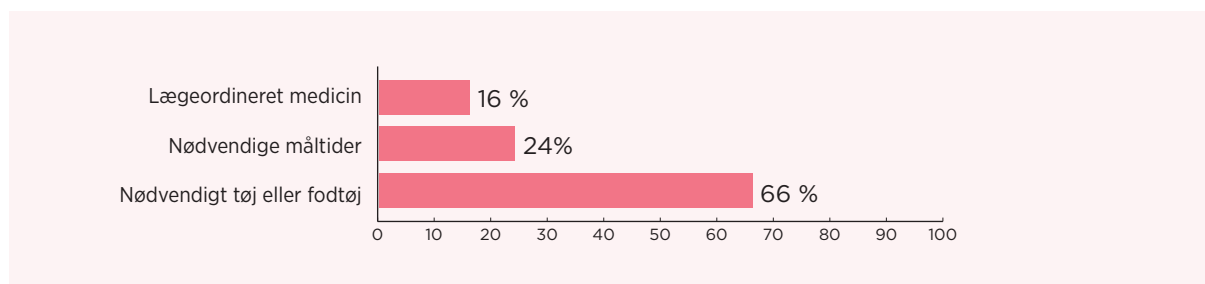
² I 2. halvdel af 2022 modtog Røde Kors 1175 ansøgninger om økonomisk støtte (En håndsrekning) fra familier i Røde Kors' sociale aktiviteter mod 765 i samme periode året før.

ØKONOMISKE AFSAVN I FAMILIERNE

Børnene har markante materielle afsavn

66 % af forældrene svarer, at de har undladt at give deres børn nødvendigt tøj eller fodtøj, fordi de ikke havde råd. Hver fjerde familie (24 %) har undladt at give børnene nødvendige måltider og 16 % har undladt at købe lægeordineret medicin til børnene. De forældre, der er født uden for Danmark, har signifikant større afsavn end forældre, der er født i Danmark, i forhold til at måtte undvære nødvendige måltider til deres børn³.

Andele af familier, der inden for det seneste halve år har undladt at give deres børn følgende, fordi de ikke havde råd

n=649-651, 9-12% svarer 'ved ikke' og hhv. 72%, 66% og 24% har svaret "nej, har ikke undladt"

Mellem 75 % og 82 % svarer, at når de har undladt at give børnene nødvendigt tøj eller fodtøj, nødvendige måltider eller lægeordineret medicin, skyldes det prisstigninger på dagligvarer, el og varme. Yderligere 14-19 % svarer, at det til dels skyldes prisstigningerne.

Forældrene i undersøgelsen beskriver, hvad de må undvære. Det er alt fra madvarer, fødselsdagsgaver, udstyr til sportsaktiviteter og apoteksvarer:

*"Vi kan ikke få varm mad, og hver dag må jeg sige, hvor meget de må spise. Nogle dage må de blive hjemme fra skole, da jeg ikke kan give dem madpakke med. Jeg spiser selv kun 2 gange om dagen, da mine børn skal have mad."
(mor til to børn)*

Børn må undlade sociale begivenheder

Børnene oplever ikke kun materielle afsavn. Familiernes økonomiske problemer betyder også, at børnene risikerer, at stå uden for relevante fællesskaber. Mere end halvdelen af familierne (56 %) med børn mellem 6-16 år svarer, at børnene har undladt at deltage i sociale arrangementer, som fx fødselsdage, skoleudflugter eller fritidstilbud, fordi der ikke var råd. 35 % svarer 'nej, har ikke undladt'. 9 % svarer 'ved ikke' til spørgsmålet.

Af de familier, hvor børnene på grund af økonomi har undladt at deltage i sociale arrangementer, svarer 75 % af forældrene, at det skyldes prisstigninger på dagligvarer, el og varme, og 21 % svarer 'til dels'.

I undersøgelsen svarer forældrene, hvordan de stigende priser påvirker dem og deres børn. Flere nævner, at børnene ikke kan gå til fritidsinteresser, og at de må sige til deres børn, at der ikke er råd til at deltage i sociale arrangementer:

*"Jeg vil for eksempel gerne melde min 6-årige datter til en fritidsaktivitet - til musik eller dans eller gymnastik. Eller tage hende med til nogle sociale arrangementer, men jeg har ikke råd til det, så det påvirker os socialt, økonomisk osv."
(mor til to børn)*

³ P=0,00 ved two-sample T-test

Undlader at betale faste udgifter til boligen

Mere end hver tredje familie (41 %) har undladt at betale faste udgifter til boligen, fx husleje, el og varme, fordi de ikke havde råd. 47 % har ikke undladt, og 11 % har svaret 'ved ikke' til spørgsmålet.

83 % af familierne svarer, at manglende betaling af faste udgifter skyldes stigende priser på dagligvarer, el og varme. 14 % svarer 'til dels'.

Mange familier uddyber, at det er svært at finde flere steder, hvor de kan spare. Flere forsøger at begrænse deres forbrug ved at slukke for lyset på særlige tidspunkter, undlade at tænde for varmen og undlade særlige madvarer i børnenes madpakker. Flere forældre fortæller også, at de føler sig nødsaget til at flytte til en billigere bolig, men samtidig ikke ser det som en mulighed at finde en billigere bolig:

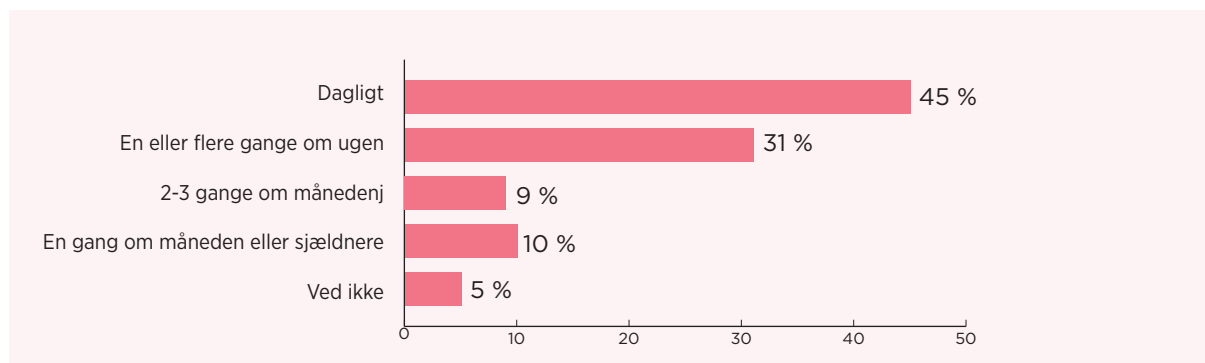
“På grund af jeg har været på overførselsindkomst i flere år, så har jeg i forvejen sparet alle steder, har lavt forbrug på fx el, mad osv., så nu med de højere priser er det meget frustrerende, at der er ikke rigtig nogle områder, jeg kan spare mere, fx nedbringe elforbrug, købe sidste salgsdato mad (er næsten umuligt at finde nu). Oveni regner jeg med at huslejen stiger væsentligt pr 1. januar, så jeg har mange bekymringer om, hvor vi skal flytte hen, som er billigere.”
(mor til to børn)

Bekymringer fylder i familierne

Det er ikke kun afsavn, der kan have konsekvenser for børns trivsel og kompetencer. Den bekymring og stress, der kan følge med økonomiske problemer i familien, kan også have store konsekvenser for børnene på længere sigt⁴.

45 % af familierne i undersøgelsen bekymrer sig dagligt om deres økonomi. 31 % bekymrer sig en eller flere gange om ugen, 9 % bekymrer sig 2-3 gange om måneden, og 10 % bekymrer sig en gang om måneden eller sjældnere om deres økonomi.

Hvor ofte forældrene bekymrer sig om deres økonomi

n=640

Mange forældre beskriver, hvordan de stigende priser har ført til store bekymringer i familien, hvordan det påvirker deres forældreskab negativt og hvordan det påvirker børnenes trivsel og adfærd:

“Børnene oplever at jeg må sige - det har vi ikke råd til. De bliver skuffede og min store pige har spurgt, om vi er fattige. Så det bekymrer også hende.” (mor til to børn)

⁴ Lesner, R. V. & N. Kristensen (2020): Dynamiske effekter af offentligt forbrug. En litteraturoversigt. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd; Egmont Fonden (2021): Små kår - børn og unges opvækst i økonomisk fattigdom.

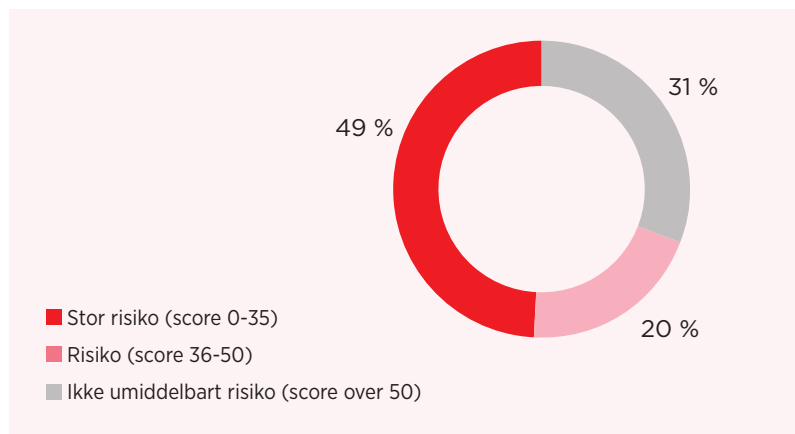
I undersøgelsen fortæller nogle forældre også, hvordan bekymringerne om økonomi kan ramme ekstra hårdt, når forældre og børn i forvejen er psykisk sårbare:

“Jeg har mange fysisk/psykiske udfordringer og det bliver forværret, når jeg har ubetalte regninger. Har svært ved at sove. Min søn, som er autist, mærker mine bekymringer, og det gør ham meget urolig, og hans søvn er meget forstyrret. Han får nu medicin for at sove.” (mor til to børn)

HALVDELEN AF FORÆLDRENE I STOR RISIKO FOR STRESS ELLER DEPRESSION

49 % af forældrene er i stor risiko for depression eller stressbelastning og har en trivselsscore, der er så lav, at Sundhedsstyrelsen anbefaler, at man bør overveje at søge hjælp hos læge med henblik på at få trivslen undersøgt⁵. Hver femte forælder har moderat risiko for depression eller stressbelastning, og knap hver tredje (31 %) er ikke umiddelbart i risiko for depression eller stressbelastning. Det viser nedenstående figur, hvor forældrene er inddelt i risiko ud fra deres WHO-5 trivselsscore.

Forældrenes risiko for depression eller stressbelastning ud fra WHO-5-score. Andele af forældre

n=629

Til sammenligning viser en tidligere stor undersøgelse blandt småbørnsforældre i Danmark, at mellem 12-13 % af forældrene er i risiko eller stor risiko for stress eller depression⁶. Det samme gælder for 69 % af forældrene i denne undersøgelse.

Mange forældre i undersøgelsen fortæller, hvordan deres økonomiske situation påvirker deres nattesøvn, gør dem ængstelige, stressede og forværrer psykiske sårbarheder:

“Det påvirker mig rigtig meget. Jeg har søvnløse nætter og kigger flere gange om ugen på budgettet og kigger efter billigere bolig. Humøret er desværre også ret påvirket af det, flere angstanfald osv.” (mor til to børn)

⁵ Sundhedsstyrelsen (2017): Guide til trivselsindekset: WHO-5

⁶ Rayce, Signe Boe et al. (2021): SPOR - Børns udvikling og trivsel gennem livet - Præsentation af undersøgelsen og udvalgte resultater fra første dataindsamling 2017/2018. VIVE. Halvdelen af forældrene i VIVEs undersøgelse befinder sig i en risikogruppe

Nogle forældre beskriver også, hvordan deres mistrovisel og tiltagende bekymringer om stigende udgifter og ubetalte regninger påvirker børnene:

“Jeg har oplevet tiltagende ængstelighed. Frygter og spekulerer konstant på den kommende huslejestigning i min lejebolig. Føler skyldfølelse over at bruge strøm, ovn og varmt vand. Har via lægen måtte henvises til psykolog, da det har taget overhånd og påvirker mine børn.” (mor til to børn)

Da 62 % af respondenterne i undersøgelsen ikke er født i Danmark, har vi undersøgt, om der er forskel på trivslen blandt forældre født i Danmark, og forældre født i udlandet. De forældre i undersøgelsen, der er født i Danmark, har en signifikant lavere trivsel end forældre født uden for Danmark⁷. Dog gælder det for begge grupper, at trivslen ligger langt under trivslen i den generelle befolkning.

TRIVSELSMÅLET WHO-5

Den mentale trivsel blandt forældrene belyses ud fra det validerede trivselsmål WHO-5, som er et af de mest benyttede redskaber til måling af selvoplevet trivsel. WHO-5 giver en indikation på personers mentale sundhed og trivsel ud fra, hvordan personen har følt sig i de seneste to uger.

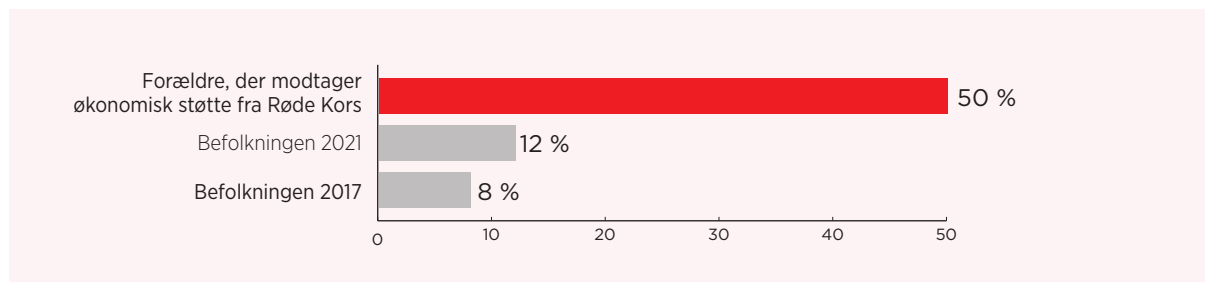
Instrumentet består af fem spørgsmål. Der udregnes en samlet score mellem 0-100, og scoren kan give en indikation på personens risiko for depression eller stressbelastning.

Kilde: Sundhedsstyrelsen (2017): Guide til trivselsindekset: WHO-5

HALVDELEN AF FORÆLDRENE OPLEVER SVÆR ENSOMHED

50 % af forældrene i denne undersøgelse oplever svær ensomhed. Til sammenligning var det 12 % af befolkningen, der oplevede svær ensomhed i 2021⁸.

Forekomsten af svær ensomhed blandt forældrene sammenlignet med befolkningen

Kilder: Sundhedsstyrelsen (2022): Danskernes Sundhed – Den Nationale Sundhedsprofil 2021; Lasgaard, M. et al. (2020): Ensomhed i Danmark – analyse af befolkningsdata fra 2017, Defactum og egne tal. n=629 for familier, der modtager økonomisk støtte fra Røde Kors.

Vi ser dermed en stor andel af forældre i undersøgelsen, der oplever svær ensomhed.

⁷ Gennemsnitlig WHO-5 score for respondenter født i udlandet er 40 og for respondenter født i Danmark er den 30. T-test viser signifikant forskel ved p=0,00.

⁸ Sundhedsstyrelsen (2022): Danskernes sundhed – Den Nationale Sundhedsprofil 2021.

HVORDAN ER ENSOMHED MÅLT?

Graden af ensomhed er afdækket med det validerede måleredskab T-ILS ud fra tre spørgsmål; 1) Hvor ofte føler du dig isoleret fra andre? 2) Hvor ofte føler du, at du savner nogen at være sammen med? 3) Hvor ofte føler du dig udenfor?

Svarene giver en score mellem 3 og 9. I denne undersøgelse afgrænses svær ensomhed med en score på 7 eller derover, i overensstemmelse med andre danske og internationale undersøgelser af ensomhed.

Forældrene i undersøgelsen fortæller, hvordan den økonomiske situation betyder, at familien er blevet mere isoleret. Mange forældre udtrykker også, at de er meget følelsesmæssigt påvirkede af at skulle begrænse deres børns sociale liv:

“Mine børn og jeg er langt mere ensomme end tidligere. De og jeg trækker os mere og mere fra fællesskabet, og de har intet socialt udenfor skoletid. Vi fryser også fysisk hele tiden pga. kulde og ingen mulighed for at købe nyt tøj, varme jakker og handsker og vinterstøvler. Det er så frustrerende. Jeg har tabt mig meget, da jeg har sværere og sværere ved at spise nok, da jeg hele tiden fokuserer på, at mine børn skal have mad før end mig selv. Vi går sjældnere i bad for at spare på vand, og i hjemmet er der mørkere indenfor det meste af tiden for ikke at bruge strøm.”
(mor til tre børn)

OM UNDERSØGELSEN

Undersøgelsen er baseret på en spørgeskemaundersøgelse med 623 fuldførte og 72 delvise besvarelser blandt forældre, der deltager i en frivillig social aktivitet i Røde Kors, og som modtog økonomisk støtte fra Røde Kors i sidste halvdel af 2021 eller første halvdel af 2022. Svarprocenten er 60 % (fuldførte besvarelser). Citater i undersøgelsen er fra åbne kommentarfelder i spørgeskemaet.

Bortfaldsanalyse

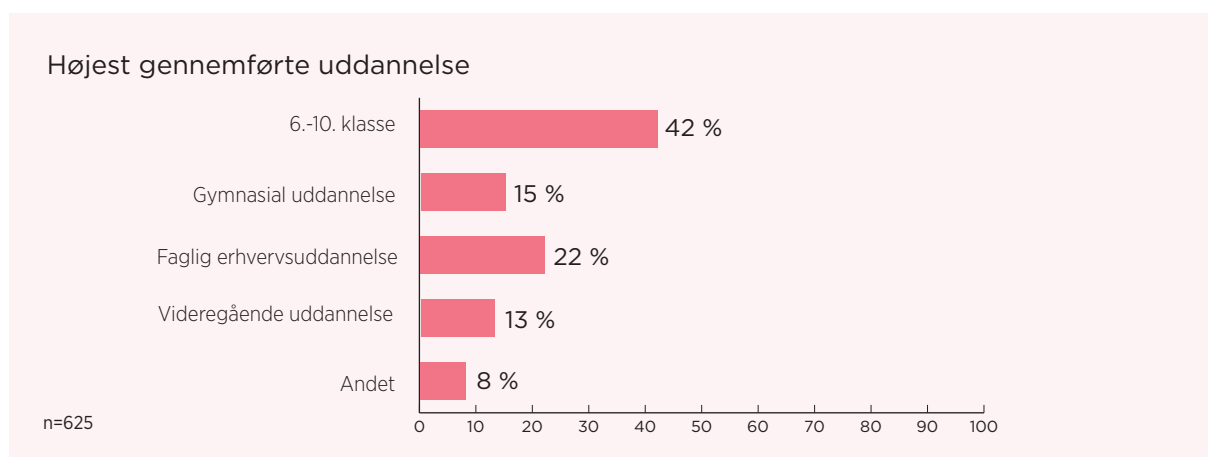
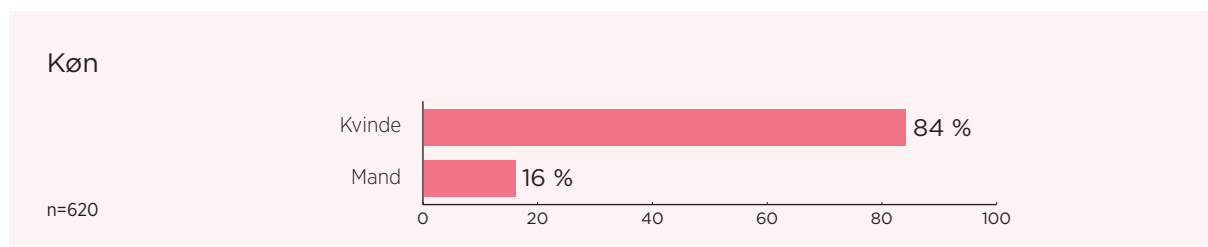
En bortfaldsanalyse undersøger, om der er systematisk bortfald blandt den gruppe, der har besvaret spørgeskemaet sammenholdt med dem, der ikke har besvaret spørgeskemaet.

Spørgeskemaet blev sendt ud til 1.037 forældre (én forælder per familie) og 695 besvarede hele eller dele af spørgeskemaet. Herudover har 1.076 forældre frabedt sig at få tilsendt spørgeskema. Disse forældre tæller med i bortfaldsanalysen.

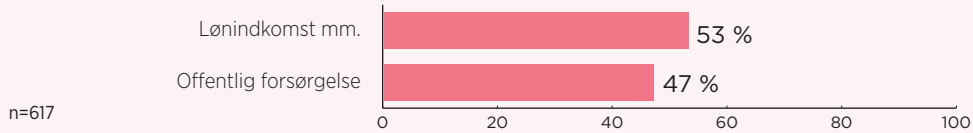
Bortfaldsanalysen viser, at gruppen af forældre, der har besvaret spørgeskemaet, på centrale parametre ligner gruppen af respondenter, der ikke har besvaret spørgeskemaet. Der er ikke signifikant forskel på de to grupper af forældre i forhold til forældrenes indkomstgrundlag, hvorvidt de bor med en partner eller deres bopælsregion. Der er en mindre overvægt af kvinder, der har besvaret spørgeskemaet.

Hvem er familierne?

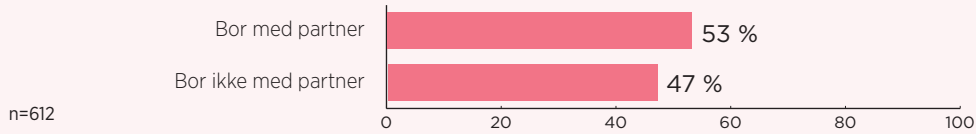
Følgende grafer viser udvalgte baggrundsdata om de forældre, der har svaret (helt eller delvist) på spørgeskemaundersøgelsen.

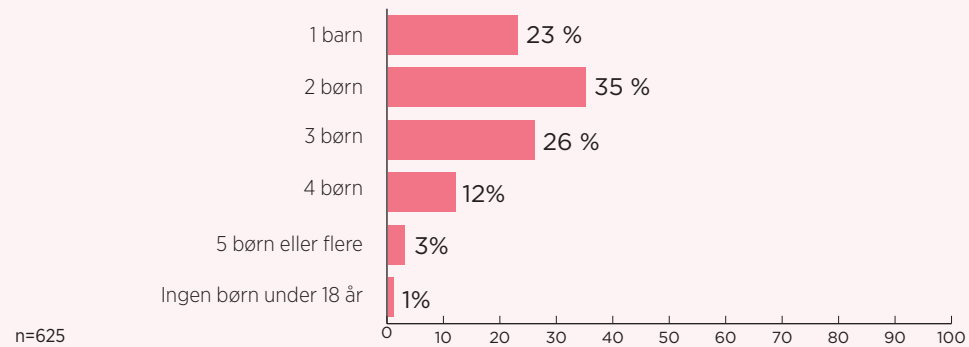
Indkomstgrundlag

Partner

Hvor mange børn har du?

Hvilket land er du født i? (kun medregnet respondentgrupper på mindst 2%)

